

Varuh človekovih pravic
Dunajska cesta 56
1109 Ljubljana

DRUŠTVO ASOCIACIJA - društvo nevladnih organizacij in posameznikov na področju kulture
Metelkova 6
1000 Ljubljana
info@asociacija.si

Številka: 14.5-23/2020-27-COT
Datum: 12. 02. 2021

Spoštovani,

kot ste seznanjeni Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) obravnava vašo pobudo, s katero ste nas seznanili, da so vas v času od sredine junija 2020 vaši člani in drugi ustvarjalci obvestili, da se postopki za dodelitev statusa samozaposlenih v kulturi in pravice do plačila prispevkov za socialno varnost odvijajo nenavadno počasi. Več posameznikov vas je opozorilo, da so vlogo za vpis v razvid samozaposlenih v kulturi in vlogo za pravico do plačila prispevkov za socialno varnost podali že aprila 2020 ali prej, pa odločbe še niso prejeli, oziroma so prejeli informacijo, da so status pridobili in da naj Ministrstvu za kulturo sporočijo datum, s katerim želijo biti vpisani v razvid. Večje število posameznikov je kot datum vpisa v razvid navedlo 1. 7. 2020, odločbe pa naj vseeno ne bi prejeli. V zvezi s tem je Društvo Asociacija na Ministrstvo za kulturo naslovilo poziv, da naj prične vse postopke glede samozaposlenih v kulturi voditi pospešeno, vendar odgovora niste prejeli.

V drugi polovici avgusta 2020 ste prejeli informacije, da so posamezniki pričeli dobivati odločbe o vpisu v razvid samozaposlenih v kulturi. Te odločbe naj bi dobivali po 20. 7. 2020, in sicer z datumom vpisa v razvid 1. 7. 2020. Priskele odločbe naj bi bile datirane, kot da so bile izdane sredi junija, torej pred datumom vpisa v razvid. Posledično naj bi posamezniki zamudili rok za sporočanje relevantnih informacij organom kot sta Finančna uprava Republike Slovenije in Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Menite, da je nesprejemljivo, da so posamezniki v ovojnici, ki je bila datirana na primer 22. 7. 2020, dobili odločbo datirano 16. 6. 2020, v kateri naslovni organ prejemniku sporoča, da je s 1. 7. 2020 vpisan v razvid.

Običajen postopek do sedaj je bil, da so upravičenci, ki zaradi finančnih razmer večinoma prosijo tudi za pravico do plačila prispevkov, istočasno, ali kmalu po prejemu odločbe o vpisu v razvid, prejeli tudi odločbo o pridobitvi pravice do plačila prispevkov. Pri tem ste izpostavili določbo petega odstavka 11. člena Uredbe o samozaposlenih v kulturi, ki določa, da če posameznik poda zahtevo za vpis v razvid in zahtevo za priznanje pravice do plačila prispevkov za socialno varnost istočasno, minister o obeh vlogah odloči hkrati.

Člani društva so pri Ministrstvu za kulturo pridobili informacijo, da je pristojna komisija podala pozitivno mnenje glede pravice do plačila prispevkov, vendar da naj bi te odločbe čakale na podpis ministra. Posamezniki naj bi se zato vpisali v razvid v prepričanju, da bodo imeli tudi pravico do plačila prispevkov, kar pa se naj ne bi zgodilo. Zaradi tega so morali sami kriti prispevke za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje. Ob tem ste opozorili tudi, da je zavrženo nedavne epidemije in aktualnih prepovedi zbiranja zaradi epidemije Covid-19 kulturni sektor v veliki finančni stiski in da številni ustvarjalci ne prejemo zadostnih sredstev, da bi si sami krili prispevke

Glede na navedeno ocenjujete, da je Ministrstvo za kulturo neustrezno dolgo vodilo postopke za pridobitev statusa samozaposlenega v kulturi in pravice do plačila prispevkov, s tem pa povzročilo finančne posledice, ki jih številni posamezniki ne bodo mogli sanirati.

V zvezi z navedenim je Varuh od začetka septembra 2020 do februarja 2021 vodil postopek, v katerem smo skladno z določbo četrtega odstavka 9. člena Zakona o varuhu človekovih pravic (ZVarCP), ki določa, da je Varuh dolžan voditi postopek nepristransko in v vsaki zadevi pridobiti stališča prizadetih strani, pridobili stališča Ministrstva za kulturo do vaših navedb, pa tudi podatke Ministrstva za kulturo o številu vlog, ki jih je navedeni organ prejel in o njih odločil.

Na podlagi vaših navedb in pojasnil, ki nam jih je posredovalo omenjeno ministrstvo Varuh uvodoma naslavlja dejstvo, da vam Ministrstvo za kulturo več kot tri mesece ni odgovorilo na vaš dopis in da je na dopis odgovorilo šele po intervenciji Varuha. Ministrstvo za kulturo nam je pojasnilo, da na vaš dopis ni odgovorilo, ker je menilo, da vaš dopis predstavlja le dobronameren poziv k razrešitvi obravnavane problematike.

Varuh meni, da iz vašega dopisa jasno izhaja, da ste Ministrstvo za kulturo prosili za pojasnilo, zakaj prihaja do zamud pri odločanju – s tem ste izrazili pričakovanje odgovora organa, kar je eden od pogojev, ki ga za obveznost odgovora organa na dopis določa prvi odstavek 17. člena Uredbe o upravnem poslovanju. Ta poleg omenjenega določa še, da organ odgovori na vse dopise, iz katerih je mogoče razbrati tudi identiteto pošiljatelja, razen če se vsebina dopisa nanaša na postopek, ki se še vodi pri organu, če je dopis šikanozen ali če je organ pošiljatelju na bistveno podobno vprašanje že odgovoril. Iz vašega dopisa in pojasnil Ministrstva za kulturo ni razvidno, da bi bil dopis šikanozen, ali da bi vam na bistveno podobno vprašanje že odgovorili, prav tako pa se ne nanaša na konkreten postopek, pač pa na širšo problematiko zamud pri odločanju. Zato Varuh ugotavlja, da se neodzivnost Ministrstva za kulturo oziroma dejstvo, da je omenjeno ministrstvo za odgovor na vaš dopis potrebovalo več kot tri mesece, kaže za neskladno z zahtevami, izhajajočimi iz načela dobrega upravljanja.

Nadalje je Varuh v okviru obravnave vaše pobude po pridobil informacije o številu obravnavanih vlog za dodelitev statusa samozaposlenih v kulturi in pravice do plačila prispevkov za socialno varnost in jih podrobno preučil. Iz podatkov izhaja, da je Ministrstvo za kulturo istočasno prejeli 180 vlog, pri čemer je o 141 odločali hkrati, kot sicer zahteva določba drugega odstavka 87. člena Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK) pa tudi peti odstavek 11. člena Uredbe o samozaposlenih v kulturi, o 39 primerih pa ni odločilo hkrati. Pri tem je Ministrstvo za kulturo navedlo, da

je pri pregledu odločb različnih ustvarjalcev za pridobitev pravice minister opozoril na določene pomanjkljivosti glede mnenj strokovne skupine, saj ni bilo podanih obrazložitev, zato je zaprosil, da strokovne skupine ponovno preverijo, ali prosilci izpolnjujejo vse zahtevane kriterije. Po ponovni preveritvi, je lahko minister, skladno s svojimi pristojnostmi, sprejel ustrezno odločitev. Ker v postopku podelitve pravice do plačila prispevkov za socialno varnost minister ni mogel sprejeti dokončne odločitve, je odločil zgolj v vpisu v razvid samozaposlenih v kulturi, ter s tem samozaposlenim omogočil opravljanje dejavnosti.

Varuh sicer lahko razume argument Ministrstva za kulturo o zatrevani pomanjkljivosti vlog, vendar pa meni, da bi moralo navedeno ministrstvo kljub temu pri odločanju o vlogah postopati skladno z načelom ekonomičnosti postopka, ki zahteva, da je postopke treba voditi hitro, pri čemer pa je potrebno poskrbeti tudi za zavarovanje pravic in pravnih koristi vlagateljev (14. člen Zakona o splošnem upravnem postopku (ZUP), tudi 7. člen ZUP). Iz dopisa Ministrstva za kulturo je namreč izhajalo tudi, da o devetih vlogah do dne 17. 11. 2020 sploh še ni bilo odločeno, v nekaterih primerih pa so bila obvestila o izvedenem upravnem postopku še v pripravi, kar bi ob upoštevanju dejstva, da je vloge, o katerih nam je poročalo Ministrstvo za kulturo, to prejelo najkasneje avgusta 2020, in ob predpostavki popolnosti teh vlog, pomenilo kršitev 222. člena ZUP.

Pri tem smo poudarili še, da tovrstnih zamud ni mogoče pripisati (izključno) strokovni komisiji, saj je ta neločljivo povezana z delovanjem Ministrstva za kulturo. Skladno z drugim odstavkom 21. člena ZUIJK namreč minister za kulturo določa število strokovnih komisij, njihovo financiranje, sestavo, trajanje mandata, naloge in način dela s pravilnikom. Skladno s prvim odstavkom 3. člena takrat veljavnega Pravilnika o strokovnih komisijah, med te sodijo tudi komisije za obravnavo vlog za vpis v razvid samozaposlenih v kulturi in priznavanje pravic na podlagi zakona, ki ureja uresničevanje javnega interesa za kulturo. Taisti pravilnik je v 10. členu določal, da se stalne komisije sestanejo praviloma enkrat na mesec in da mora komisija delo načrtovati tako, da lahko na posamezni seji obravnava čim več zadev iz svoje pristojnosti. Pri tem ni zanemarljivo dejstvo, da komisija deluje v prostorih Ministrstva za kulturo, kot določa drugi odstavek istega člena.

Ob zapisanemu Varuh dodaja še, da je bila določba drugega odstavka 87. člena ZUIJK z novelo ZUIJK-C sprejeta prav v luči ekonomičnosti postopka in zaščite pravic vlagateljev. Kot navaja obrazložitev predloga ZUIJK-C je ta določba omogočila istočasno odločanje o vpisu v razvid in o pridobitvi pravice do plačila prispevkov za socialno zavarovanje iz državnega proračuna, ker je dotedanja ureditev omogočala odločanje o pridobitvi pravice do prispevkov za socialno zavarovanje šele po dokončnosti odločbe o vpisu v razvid, to pa je pomenilo veliko časovno razliko med vpisom v razvid in pridobitvijo pravice do plačila prispevkov za socialno varnost. V tem času so si morali samozaposleni zaradi lastne socialne varnosti sam plačevati prispevke tudi v primerih, če so izpolnjevali pogoje za pridobitev te pravice in jo kasneje tudi pridobili.

V luči navedenega Varuh torej ni mogel sprejeti argumenta Ministrstva za kulturo, da je minister z odločitvijo zgolj o vpisu v razvid samozaposlenih v kulturi samozaposlenim omogočil opravljanje dejavnosti, saj je navedeno ministrstvo ob tem spregledalo dejstvo, da so posamezniki, ki jim ni bila hkrati priznana pravica do plačila prispevkov za socialno varnost, morali sami kriti prispevke, pri čemer niso vedeli, ali jim bo ta

pravica priznana za nazaj, ali ne, kar je v trenutni situaciji, ko je kulturna dejavnost zaradi epidemije koronavirusne bolezni praktično popolnoma zastala, posebej problematično.

Glede na vse zgoraj navedeno je Varuh ugotovil, da ravnanje Ministrstva za kulturo pri vodenju postopkov za dodelitev statusa samozaposlenih v kulturi in pravice do plačila prispevkov za socialno varnost kaže na kršitev načela ekonomičnosti postopka, načela varstva pravic stranke v postopku in načela dobrega upravljanja ter Ministrstvu za kulturo skladno s 7. členom ZVarCP priporočil, da o preostalih vlogah odloči čim prej in ob upoštevanju zgoraj navedenih načel. Varuh je Ministrstvo za kulturo priporočil tudi, da v prihodnje postopke vodi tako, da se bo sledilo namenu, ki ga je zasledoval zakonodajalec, predvsem pa v luči zaščite pravic predlagateljev.

Ministrstvo za kulturo nam je v začetku februarja 2021 sporočilo, da so zadeve za nazaj urejene razen petih zadev, v katerih vlagatelji še niso sporočili datuma za vpis v razvid samozaposlenih v kulturi. Do ugotovitev in priporočil Varuha se Ministrstvo za kulturo ni opredelilo.

S spoštovanjem,

Peter Svetina
varuh človekovih pravic